

تجسمی

طراحی گرافیک
از ویکتورین تا پست مدرن (۲)
هنر و صنعت

Art and Crafts
ترجمه شروین شهامی پور

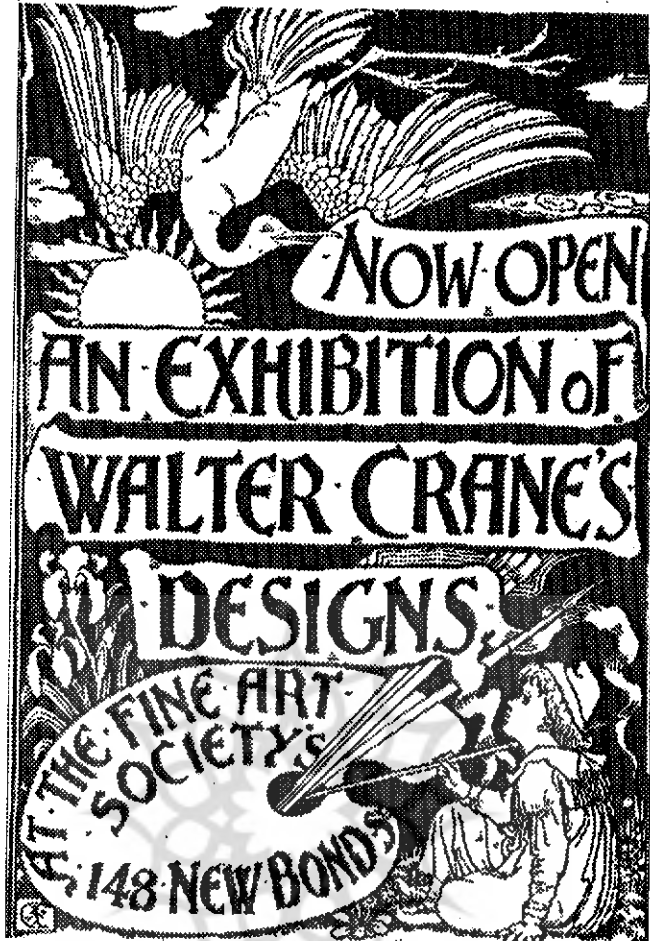


«هنر و صنعت» جنبش اصلاحی در برابر تجاوز صنعت به شیوه‌های زندگی

آرتور - اچ. مک موردو، سندلی غناخوری، ۱۸۸۱، گالری ویلیام مورلی، انگلستان

اوبری پردولی





طراح ناشناخته، پوستر نمایشگاه طرح‌های والتر کریبن، ۱۸۹۵

در سال ۱۸۵۱ هزاران بازدیدکننده از انگلستان و دیگر نقاط جهان به کاخ عظیم کریستال Crystal Palace هجوم آوردند تا تولیدات تحسین‌برانگیز پیشرفته‌ترین ماشین‌آلات صنعتی را مشاهده کنند. نکته بارز و مسلم این نمایشگاه کیفیت زیبایی‌شناختی نازل تقریباً تمامی فرآورده‌های به نمایش گذاشته بود. ماشین‌های مدرن پیش از آن که موجب بهبود کیفیت کالای صنعتی بشوند، با کم‌رنگ کردن نقش هنرمند در جریان تولید باعث حذف ذوق و سلیقه از مدار تولید شده بودند.

برای طبقه متوسط انگلیس که با ظهور انقلاب صنعتی تولد یافته، صنعت نماد گسست نهایی از هر چیز بود که هنوز با سیستم اجتماعی قرون وسطی ارتباطی داشت. صنایع دستی و صنعتگران که آخرین بازماندگان سنت هنری قرون وسطایی بودند دیگر تا میانه قرن نوزدهم ارج و قرب خود را از دست داده و وحدت ذاتی و وابستگی تمامی فعالیت‌های هنری به طور کامل مردود اعلام شده بود. در مقاله‌یی در یکی از شماره‌های The International Studio که از این تلقی عام ابراز تأسف کرده، می‌خوانیم: در روزگاران پیشین هیچ مرزی میان هنرمند و صنعتگر وجود نداشت... ما در دوران جدید تمایزی را میان آن دو قایل

شده‌ایم که به اندازه جداسازی «هنرهای ظریفه» نفرت‌انگیز است. بر این اساس نقاشی و مجسمه‌سازی در یک سو گذاشته می‌شود و آن دسته هنرهایی که آن‌ها را هنرهای «فرعی» یا معمولاً «پایین مرتبه» یا بیشتر «صنایع دستی» یا «صنایع» می‌نامیم در سوی دیگر قرار می‌دهیم و اگر هم لطف کنیم و او را «هنرمند» بنامیم، برای این که نه نقاش تصاویر است و نه طراح مجسمه، این اصطلاح را با همان منزلت به کار می‌بریم که مثلاً ممکن است در مورد آشپز یا آرایشگر استفاده کنیم.

با وجودی که اغلب پیروان هنر ویکتوریایی نسبت به این موقعیت بی‌تفاوت و بی‌میل مانده بودند، اصلاح‌طلبان اجتماعی از جمله هنرمندان، معماران و نویسندگان سعی در برقراری مجدد معیارهای زیبایی‌شناسانه از راه تکامل بخشیدن به یک سبک یکپارچه ملی داشتند.

در سال ۱۸۴۷ هنری گل Henry Cole منتقد هنری شروع به انتشار مجله طراحی و مصنوعات می‌کند و در نشریه‌اش این بحث را مطرح می‌کند که «تزیینات باید نسبت به چیزی که تزیین می‌شود در درجه دوم اهمیت قرار گیرد».

آگوستوس ولبی نورث‌مور پیوجین Augustus Welby Northmore Pugin در مقاله‌یی با عنوان «اصول راستین معماری نوک تیز یا مسیحی» The true Principles of Pointed or Christian Architecture در سال ۱۸۴۱ از ایده صداقت در معماری و طراحی دفاع و اعلام می‌کند که تزیین باید به فرم جوهری غنی بخشد. جان راسکین John Ruskin - هنرمند تأثیرگذار و منتقد استدلال می‌کند که؛ اتخاذ هدف مناسب یک الزام اخلاقی است، که تزیینات باید ارگانیک باشد و این که سبک گوتیک نه تنها بهترین سبک ملی است، بلکه نوسوداروی بسیماری زیبایی‌شناسی مدرن است.

ویلیام موریس William Morris، معمار و طراحی که شور و هیجان جنبش «هنر و صنعت» را نیرو بخشید و فلسفه‌اش، اخلاقیات طراحی مدرن را پایه گذارد یکی از پرحرارترین همقطاران راسکین بود. موریس با حرارت تمام می‌کوشید نیروهایی را که موجب جدایی هنر و زندگی روزمره می‌شد، خنثی کند و زندگی خود را وقف مبارزه با «زشتی» در تمامی اشکالش کرد. اعتقاد داشت جامعه‌یی که قادر نیست طرحی خوب تولید کند در هسته‌اش دارای سیستم اخلاقی نادرست

تجسمی

تفکر معماری کرد. صندلی، کاغذ دیواری و یا گلدان در حیطة قدرت تخیل هنرمند تبدیل به اشیای ارزشمند شده‌اند، اگرچه ممکن است که مورس به عنوان یک هنرمند نتوانسته باشد سرانجام به فراسوی محدودیت‌های قرن خویش گام نهد اما به‌عنوان یک متفکر موفق به انجام این کار شد.

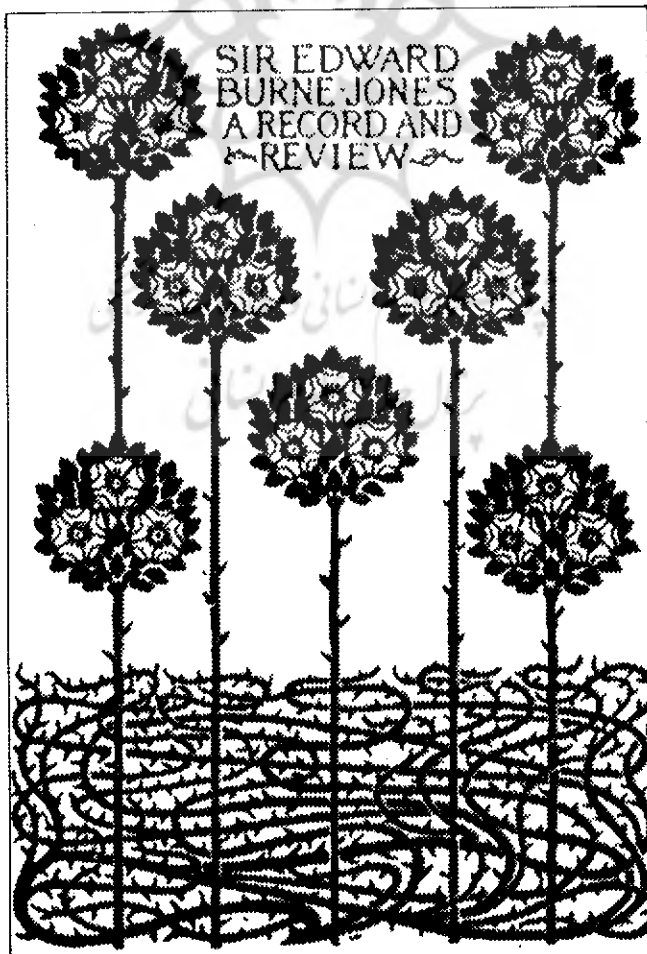
هرچند که آفرینش برخی آثار هنری و صنعتگری را می‌توان حاصل تلاش فردی دانست، اما اکثر آن‌ها نمایانگر طرح‌های جمعی چندین اجتماع خویشاوند است که به شکل نسبتاً آزادی به هم بافته شده‌اند و بر اساس احکام مورس در انگلستان و ایالات متحده پایه‌گذاری شده‌اند. «هنر و صنعت» به مثابه یک جابه‌جایی سرنوشت‌ساز فلسفی تأثیراتی آنی بر زیبایی‌شناسی ویکتوریایی برج‌گذاشت، این سبک اگرچه علیه آداب باروک و رمانتیک آن دوره جنگی به پا کرد، اما از لحاظ تصویری با تمایل عمومی ویکتورین به تزئینات همساز باقی ماند. با این حال «هنر و صنعت» حرکتی یکپارچه نبود. مهم‌ترین مشخصه‌اش سبک ابتدایی گوتیک بود، از طرح‌های گل و گیاه نامتقارن مک مورد، از سادگی ملهم از Shaker و سبکی آثار طراح آمریکایی گوستاو استیکلی Gustav Stickley.

تجسمین کورکورانه از وسایل آنتیک را پروبال می‌بخشید و همچنین چشم خود را متکبرانانه بر بی‌استعدادی هنر ماشینی می‌بست. اما ایده‌های او جنبه مسالمت‌آمیزتر نیز داشت، او که از نوید نهفته در صنعت آگاه بود، می‌دانست که معجزات نوآورانه آن به موقع میزان وقتی را که صرف کارهای ناخوشایند می‌شود، کاهش می‌دهد. مورس یک اصلاح‌طلب بود و «هنر و صنعت» نیز به‌طور قطع یک جنبش اصلاحی و در واقع کوشش و تقلایی در برابر تجاوز صنعت به شیوه‌های زندگی کارورزان به شمار می‌رفت. آرتور اچ. مک مورد و Arthur H. Mackmurdo طراح پیشرو که در سال ۱۸۸۲ «صنف قرن» Century Guild را پایه‌گذاری کرد، می‌نویسد: این جنبش «نه یک گشت و گذار زیبایی‌شناسانه، بلکه جهشی بزرگ و نیرومند از جانب طبیعت معنوی بشر بود». همان‌طور که Nickolaus Pevsner چنین تبیین می‌کند: «آن چه مورس را به عنوان یک اصلاح‌گر طراحی به مرتبه‌ی بلند برکشید، این بود که او اتحاد جدانشدنی یک عصر با سیستم اجتماعی‌اش را دریافت... مورس پیامبر راستین قرن بیستم و پدر جنبش مدرن بود. ما وامدار او هستیم که بار دیگر خانه مسکونی یک فرد عادی را تبدیل به سوژه

است. سیستم او حکم می‌کرد که صنعتگران، هنرمندان و طراحان باید خود در مقابل آثارشان احساس مسئولیت مستقیم کنند و به این ترتیب غرور اثر هنری را که به وسیله خط تولید بی‌نام و نشان بی‌سیرت شده بود به آن بازگردانند. طرح‌های اولیه لوازم منزل که مورس برای خانه خودش طراحی کرد اولین اعتراض او نسبت به زیبایی‌شناسی ماشینی را شکل بخشید.

مورس در سال ۱۸۶۱ بی‌قرار و اندوهگین از این که انگلستان رهبری هنرهای کاربردی را وانهاد، شرکت Morris, Marshall, Faulkner and company (Morris and Co) را برای ساخت مبلمان دست ساز با سلیقه بهتر برای مشتریان انبوه تأسیس می‌کند. مورس بعدها در صدد برمی‌آید تا فضای هنری و صنعتگری قرون وسطی را باز آفرینی کند و آرمان‌های مدینه فاضله خود را از آرمان‌های افسانه‌ی «انگلستان خوشبخت» Merrie olde England الگو برداری می‌کند. در طرح‌های مورس کارگاه‌ها و اصناف میدان فراگیری برای هنرمند است که می‌تواند با تمام فرم‌ها و رسانه‌ها، از معماری تا تاپوگرافی کار کند.

برخی منتقدان جنبش «هنر و صنعت» را جنبشی ارتجاعی می‌دهند. مورس به واقع گاهی اوقات



کلینسن وایت، روی جلد کتاب، ۱۸۹۴

American Arts and Crafts

در آمریکا Gustav Stickley کسی بود که شیوه «هنر و صنعت» را با خطوط مستقیم و بدون انحنايش مشهور است. او سیزده سال نشریه The Craftsman را طراحی و منتشر می‌کرد که مضمونش تحت تأثیر آموزه‌های راسکین و موريس بود.

در آمریکا جنبش «هنر و صنعت» فرهنگ اصلاحی منحصر به خود را گسترش داد. کسانی چون والتر کرین Walter Crane و دیوید برکلی David Berkley نیز در پیشبرد این حرکت نقش به سزایی داشتند.



طراح ناشناخته،
Ceramic Studio
روی جلد مجله،
دسامبر ۱۹۰۶،
موزه هنر
اُورسون،
نیویورک

تزیین‌گرایی زیبای لوئیس کامفورت تیفانی Louis Comfort Tiffany و از سبک هندسی آغازین فرنک لوید رایت Frank Lloyd Wright تأثیر پذیرفته بود.

موريس بازگشت به نگاره‌ها، رنگ و پیشینه‌های تزئینی ساده را تشویق می‌کرد، و اگر چه در برخی موارد معدود، شواهد تصویری عکس این را نشان می‌دهند، اما بیش از تمایلات احیاگرانه او، پافشاری‌اش بر «صداقت تزئینی» بود که اهمیت ماندگارش را ثابت بخشید.

از همین جا بود که مفهوم نوین «کار کلی هنر» سرچشمه گرفت که الهام‌بخش بسیاری از طراحان پیرو «هنر و صنعت» در انگلستان و آمریکا و بعدها مدرنیست‌های جهان شد.

British Arts and Crafts

چاپگرهای رنسانس در واقع نسبت به زیبایی و وضوح حروف نگاری کم توجه نبودند اما به هر حال وقتی با آثار چاپ‌های دورهٔ ویکتورین مقایسه می‌شود، سبک گرافیکی «هنر و صنعت» خوش‌قیافه‌تر به نظر می‌رسد هرچند که ممکن است اوریژینال نباشد.

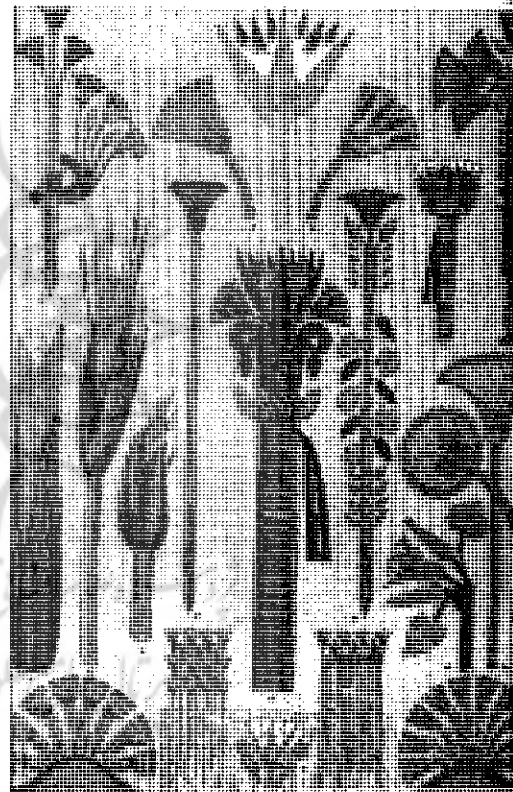
در این دوره با تأثیر از اشکال گوتیک و... گرافیک ظاهری متفاوت به خود می‌گیرد و پیش‌زمینه‌ی برای ظهور هنر جدید Art Nouveau می‌شود. ویلیام موريس که در تمام مدت زندگیش با زشتی می‌جنگید اعتقاد داشت که گوتیک بهترین شیوه ممکن است. یک هنر انگلیسی برای انگلستان.

همچنین گوتیک پیش‌زمینه‌ی برای نزدیک شدن به هنر مدرن بود و راهی برای دوری جستن از حروف نگاری رومی.

آوبری بردزلی Aubrey Beardsley با ترکیب گوتیک و رمانتیک در Morte d'Arthur قدرت تخیل را در هنر جدید قوت بخشید. در آثار بردزلی تزئینات طبیعی چیزی فراتر از مقصود تزئینی است.

موريس اساس آثار چاپی را با بازگرداندن آن به دست‌های هنرمندان و صنعتگران و با گسترش جنبش مطبوعات مستقل دگرگون کرد.

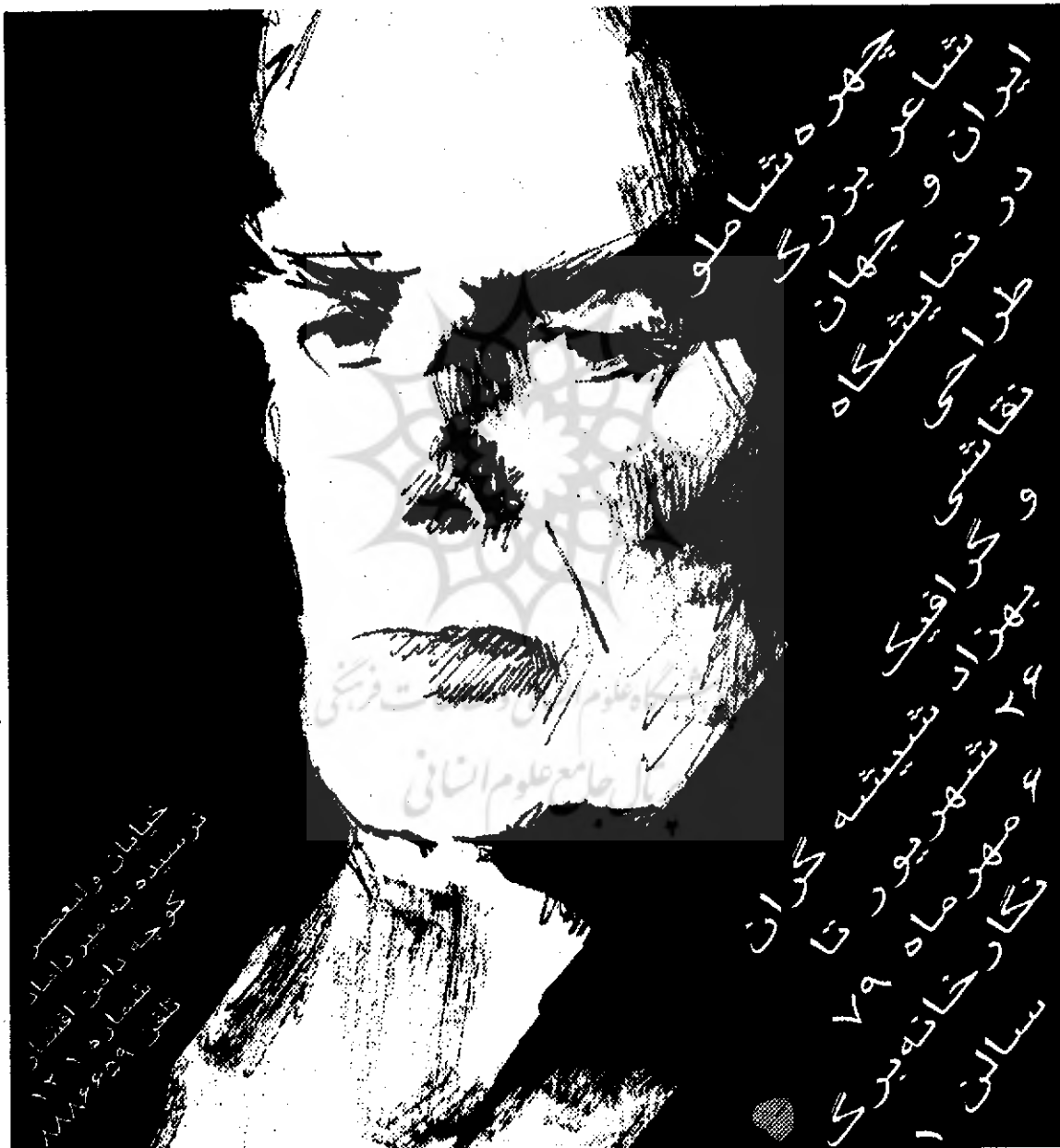
شیفتگان حروف‌نگاری رنسانس آثار موريس و پیروانش را که برخلاف آن‌ها تمام فضاهاى خالی را با مفاهیمی سمبولیک پر نمی‌کردند نمی‌پسندیدند، اما این آثار در آن زمان راهی به سوی زیبایی نوین گشود.



طرح‌های تزئینی منسوری، اثر مجموعه کتاب گرامر تزئینات از اوان بونتر

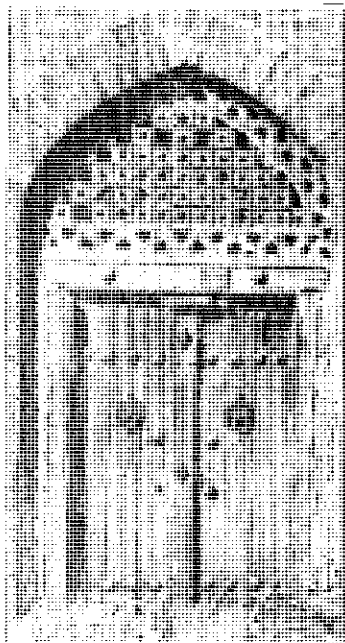


چهره شاعر بزرگ ایران و جهان در نمایشگاه بهزاد شیشه گران



یک نگارخانه برگ به تماشا خواهد گذاشت.
عواید این نمایشگاه صرف اهداف فرهنگی و اجتماعی
کانون نویسندگان ایران خواهد شد.

بهزاد شیشه گران طرح‌ها و نقاشی‌هایی را که از چهره
احمد شاملو شاعر بزرگ ایران و جهان کشیده است از
تاریخ ۲۶ شهریور تا ۶ مهرماه ۱۳۷۹ در سالن شماره



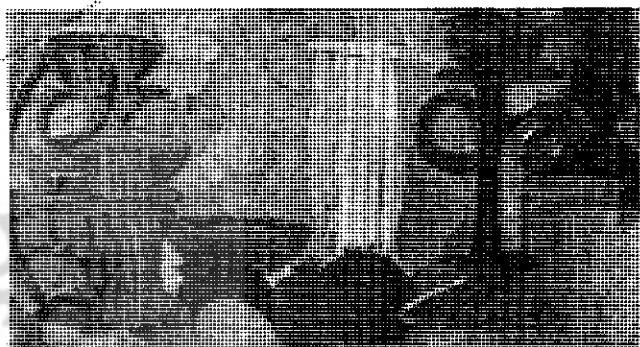
نمایشگاه‌های پایان فصل

گالری امین

نمایشگاه نقاشی فریده زریو، سحر کیانی
۱۹ تا ۲۴ شهریور
تلفن ۶۴۶۶۴۱۰

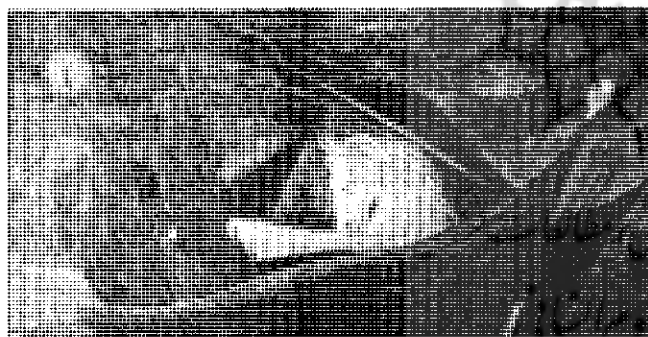
نگارخانه ابراهیمی نژاد

نمایشگاه گروهی تحت عنوان گفت‌وگوی تمدن‌ها
آثار نقاشی و طراحی هنرمندان
۲۶ تا ۳۱ شهریور
تلفن ۳۷۳۰۷۷۶



نگارخانه دُرسا

نمایشگاه نقاشی آبرنگ محمود نیستانی، مجید
بزرگ‌نژاد
۲۰ تا ۳۰ شهریور
تلفن ۲۲۵۵۳۵۶



نگارخانه بهروز شادان

نمایشگاه کلاژ با چوب بهرام شمس
۱۷ تا ۲۱ شهریور
تلفن ۷۷۰۶۴۱

نگارخانه دریایی

نمایشگاه نقاشی‌های محمدابراهیم چایچی رقیمی
۲۵ تا ۳۰ شهریور
تلفن ۸۰۸۳۳۲۷



نگارخانه شیث

نمایشگاه نقاشی عبدالرضا مالکی
۱۹ تا ۲۴ شهریور
نمایشگاه نقاشی بهمن زارعیان (گروهی) هفته دفاع
مقدس ۲۶ تا ۳۱ شهریور
تلفن ۶۷۰۹۱۸۵

نگارخانه همایونی

نمایشگاه نقاشی شهره دمستانی
۱۹ تا ۲۳ شهریور
نمایشگاه نقاشی نازآفرین رحمانی
۲۶ تا ۳۰ شهریور
تلفن ۸۰۰۸۱۷۱

گالری سیحون

نمایشگاه نقاشی‌های علی بلبلکی و هنرجویان
۱۹ تا ۲۴ شهریور
نمایشگاه آثار طراحی رشید خمارلو
۲۶ تا ۳۱ شهریور
تلفن ۸۷۱۱۳۰۵